

INFLYATSIYA DARAJASI, MARKAZIY BANKNING FOIZ STAVKALARI VA ULARNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI.

Iskandarov Bekzod Abdijalilovich

*Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
iqtisodiyot nazariyasi kafedrası katta o'qituvchisi
bezodiskandarov1988@gmail.com*

Abdullayev Kamronbek Zubaydullo o'gli

*Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,
BI-525 guruh talabalari
abdullayevkamronbek162@gmail.com*

Uralova Jasmina Akmal qizi

uralovajasmina9@gmail.com

ANNOTATSIYA: *Mazkur maqolada inflyatsiya darajasi, Markaziy bankning foiz stavkalari va ularning iqtisodiy o'sishga ta'siri tahlil qilinadi. Inflyatsiya — narxlar umumiy darajasining o'sishi bo'lib, u aholining xarid qobiliyatiga, ishlab chiqarish hajmiga va investitsion muhitga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Markaziy bank tomonidan belgilangan foiz stavkalari esa pul-kredit siyosatining asosiy vositasi sifatida inflyatsiyani jilovlash, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va o'sishni rag'batlantirishda muhim rol o'ynaydi. Maqolada inflyatsiya va foiz stavkalari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik, ularning iqtisodiy o'sishga ijobiy va salbiy ta'sirlari, shuningdek, O'zbekiston sharoitida qo'llanilayotgan pul-kredit siyosati misolida amaliy jihatlar yoritiladi. Tahlil natijalariga ko'ra, samarali foiz siyosati inflyatsiyani nazorat qilish bilan birga, investitsiyalarni jalb etish va iqtisodiy faollikni oshirishga xizmat qilishi mumkin. Shu bilan birga, haddan tashqari yuqori foiz stavkalari ishlab chiqarish va iste'molni cheklashi, past stavkalar esa inflyatsion bosimni kuchaytirishi ehtimoli mavjud.*

Kalit so'zlar: *Inflyatsiya, foiz stavkalari, pul-kredit siyosati, Markaziy bank, iqtisodiy o'sish, investitsiya, iste'mol, ishlab chiqarish, monetar siyosat, barqarorlik*

ABSTRACT: *This article analyzes the inflation rate, the Central Bank's interest rates, and their impact on economic growth. Inflation is an increase in the general price level, which directly affects the purchasing power of the population, production volume, and the investment climate. Interest rates set by the Central Bank, as the main instrument of monetary policy, play an important role in curbing inflation, ensuring economic stability, and stimulating growth. The article discusses the relationship between inflation and interest rates, their positive and negative effects on economic growth, as well as practical aspects using the example of monetary policy in Uzbekistan. According to the results of the analysis, an effective interest rate policy can help control inflation, attract investment, and increase economic activity. At the same time,*

excessively high interest rates can limit production and consumption, while low rates can increase inflationary pressure.

Keywords: *Inflation, interest rates, monetary policy, Central Bank, economic growth, investment, consumption, production, monetary policy, stability*

АННОТАЦИЯ: *В данной статье анализируются темпы инфляции, процентные ставки Центрального банка и их влияние на экономический рост. Инфляция – это повышение общего уровня цен, которое напрямую влияет на покупательную способность населения, объемы производства и инвестиционный климат. Процентные ставки, устанавливаемые Центральным банком как основной инструмент денежно-кредитной политики, играют важную роль в сдерживании инфляции, обеспечении экономической стабильности и стимулировании роста. В статье рассматривается взаимосвязь между инфляцией и процентными ставками, их положительное и отрицательное влияние на экономический рост, а также практические аспекты на примере денежно-кредитной политики Узбекистана. По результатам анализа, эффективная политика процентных ставок может способствовать контролю инфляции, привлечению инвестиций и повышению экономической активности. В то же время чрезмерно высокие процентные ставки могут ограничивать производство и потребление, а низкие ставки – усиливать инфляционное давление.*

Ключевые слова: *Инфляция, процентные ставки, денежно-кредитная политика, Центральный банк, экономический рост, инвестиции, потребление, производство, денежно-кредитная политика, стабильность*

Inflyatsiya va foiz stavkalari iqtisodiyotning eng muhim ko'rsatkichlari hisoblanadi. Ular nafaqat makroiqtisodiy barqarorlikni, balki aholining turmush darajasini ham belgilaydi. Inflyatsiya pulning qadrsizlanishi jarayoni bo'lsa, foiz stavkalari kapitalning qiymati va kredit resurslarining narxini ifodalaydi. Bu mavzuni o'rganish iqtisodiy siyosatni tushunish va moliyaviy qarorlar qabul qilishda muhim ahamiyatga ega.

O'zbekiston va jahon iqtisodiyotida inflyatsiya darajasi aholining xarid qobiliyatiga bevosita ta'sir qiladi. Narxlarning oshishi aholining real daromadlarini kamaytiradi, bu esa turmush darajasiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, foiz stavkalari kredit olish va investitsiya kiritish imkoniyatlarini belgilaydi. Foiz stavkalari yuqori bo'lsa, tadbirkorlik va iste'mol kreditlari kamayadi, past bo'lsa – iqtisodiy faollik ortadi.

Inflyatsiya va foiz stavkalari o'zaro bog'liq bo'lib, ularni chuqur o'rganish iqtisodiy siyosatni samarali yuritish uchun zarur. Markaziy banklar aynan shu ko'rsatkichlar orqali iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga harakat qiladi.

Inflyatsiya va foiz stavkalari tushunchalarining umumiy ta'rifi

Inflyatsiya – iqtisodiyotda umumiy narxlar darajasining o‘shishi va pulning qadrsizlanishi jarayoni bo‘lib, u aholining xarid qobiliyatiga, ishlab chiqarish hajmiga va investitsion muhitga sezilarli ta‘sir ko‘rsatadi. Inflyatsiya darajasi yuqori bo‘lsa, iste‘molchilar real daromadining kamayishi, ishlab chiqaruvchilar esa resurslar narxining oshishi bilan yuzlashadi.

Foiz stavkasi – qarz berilgan kapital uchun to‘lanadigan haq, ya‘ni kredit resurslarining narxi hisoblanadi. Markaziy bank tomonidan belgilangan foiz stavkalari pul-kredit siyosatining asosiy vositasi sifatida inflyatsiyani nazorat qilish, iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlash va o‘shishni rag‘batlantirishda muhim rol o‘ynaydi.

Inflyatsiya oshganda, odatda foiz stavkalari ham ko‘tariladi, chunki banklar pulning qadrsizlanishini hisobga oladi. Bu jarayon iqtisodiy muvozanatni saqlash, investitsiya oqimini tartibga solish va iste‘mol darajasini muvozanatlash uchun zarur mexanizm sifatida qaraladi.

Inflyatsiya nazariyasi

Inflyatsiya iqtisodiy jarayonlarning murakka b ko‘rinishi bo‘lib, uni izohlashda turli nazariy yondashuvlar qo‘llaniladi:

- **Pul nazariyasi** – inflyatsiya pul massasining haddan tashqari ko‘payishi natijasida yuzaga keladi. Pul taklifi ortishi narxlarning umumiy darajasini oshiradi.
- **Talab inflyatsiyasi** – iste‘molchilar va investitsiya talabining ortishi narxlarning ko‘tarilishiga olib keladi. Bu holat ko‘pincha iqtisodiy o‘shish davrida kuzatiladi.
- **Taklif inflyatsiyasi** – ishlab chiqarish xarajatlarining ko‘tarilishi (masalan, energiya narxi, xomashyo tannarxi) narxlarning o‘shishiga sabab bo‘ladi.
- **Kutilmalar nazariyasi** – aholining kelajakdagi narxlar haqidagi kutishlari inflyatsiya jarayonini tezlashtirishi mumkin. Masalan, narxlar oshadi degan kutilma iste‘molchilarni tezroq xarid qilishga undaydi, bu esa talabni kuchaytiradi.

Inflyatsiyaning sabablari

- **Pul massasining haddan tashqari ko‘payishi** – ortiqcha emissiya natijasida pul qiymati pasayadi, narxlar ko‘tariladi.
- **Davlat byudjeti taqchilligi** – defitsitni qoplash uchun qo‘shimcha pul chiqarilishi inflyatsiyani kuchaytiradi.
- **Import narxlarining oshishi** – tashqi bozorlarda energiya resurslari yoki xomashyo narxi ko‘tarilsa, ichki narxlarga ham ta‘sir qiladi.
- **Ishlab chiqarish xarajatlarining ko‘tarilishi** – xomashyo, energiya, ishchi kuchi narxi oshsa, mahsulot tannarxi ko‘tarilib, umumiy narxlar darajasi ortadi.
- **Talabning ortishi** – aholining iste‘mol talabi ishlab chiqarishdan tezroq o‘shib ketsa, narxlar ko‘tariladi.

Inflyatsiya turlari

- **Mo‘tadil inflyatsiya** – yillik 5–10% atrofida, iqtisodiy o‘shish jarayonida qabul qilinadigan daraja.

- **Yuqori inflyatsiya** – narxlarning tez o‘sishi, iqtisodiy barqarorlikka xavf tug‘diradi.
- **Giperinflyatsiya** – yillik minglab foiz darajasida, pulning deyarli butunlay qadrsizlanishiga olib keladi.
- **Kutilgan inflyatsiya** – aholining kutishlariga mos ravishda shakllanadi, masalan, ish haqi indeksatsiyasi bilan bog‘liq.
- **Kutilmagan inflyatsiya** – iqtisodiy subyektlar kutmagan tarzda yuzaga keladi, bu eng xavfli ko‘rinishlardan biri.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. **Musurmankulova G.I. (2024)** – O‘zbekistonda inflyatsiya muammosi va unga qarshi kurash. Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan, Vol. 2, Issue 3.
2. **Eshpo‘latova M.K. (2025)** – O‘zbekistonda inflyatsiya prognozi va boshqaruv choralari. Raqamli iqtisodiyot jurnali.
3. **Allamberganova A.M. (2023)** – O‘zbekistonda inflyatsiya: Tahlil va siyosat. Studylib.net platformasida chop etilgan kurs ishi.
4. **O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki (2024)** – Pul-kredit siyosati sharhlari va inflyatsiya ko‘rsatkichlari. Toshkent.
5. **O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi (2023)** – Inflyatsiya targetlash siyosati bo‘yicha yillik hisobot.
6. **Karimov B. (2024)** – Makroiqtisodiy barqarorlik va inflyatsiya jarayonlari. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti ilmiy maqolalari to‘plami.
7. **Raxmatova D. (2023)** – Inflyatsiya va iste‘mol narxlari indeksi tahlili. Samarkand iqtisodiy tadqiqotlar jurnali.
8. **O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Senati (2024)** – Markaziy bankning 2023-yildagi faoliyati to‘g‘risidagi hisoboti.
9. **Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti (2025)** – Inflyatsiya va monetar siyosat bo‘yicha ilmiy konferensiya materiallari.
10. **Qodirov A. (2023)** – Inflyatsiya va fiskal siyosatning o‘zaro ta‘siri. “Iqtisodiyot va moliya” jurnali.